

шення національного питання кримських татар намагалася використати їх якомога ефективніше у боротьбі проти СРСР.

Незаконна депортація кримських татар та інших національних меншин за межі Криму у 1941 та 1944 рр. призвела до нових проблем та протиріч, які не вирішені й сьогодні.

Віталій Стецкевич (Кривий Ріг)

Румунізація – домінанта національної політики Бухаресту на українських землях (1941–1944)

Уже влітку 1941 р. румунська окупаційна влада в Трансїстрії і Північній Буковині розпочала активне «освоєння» українських земель. При цьому йшлося не лише про розбудову «Великої Румунії» (аж до воріт Азії!), насадження «румунських порядків», створення адміністративного апарату та «простору безпеки» або економічне визискування краю. Особливе місце в діях окупантів посіла й національна політика, стрижнем якої був курс на румунізацію всього життя. По суті це було продовження етнополітики, запроваджені Бухарестом ще в 1920–1930-х рр. у Придунайському краї, на Північній Буковині і в Молдові; її кінцева мета полягала в тотальному уярмленні інорумунської людності, насадженні серед неї всього румунського та асиміляції корінного населення аж до винищення усіх ознак його національної ідентичності. Румуни і в 1920–1930-х рр. проводили цю політику жорстоко й цинічно. А війна взагалі розв'язала їм руки у цій царині. Особливо старанно румунська окупаційна влада діяла в 1941–1942 рр. – на хвилі «успіху», – коли вони вкупі з німцями дісталися Дону і Волги.

Хоча румунська історіографія і намагається довести, що «під румунами жилося краще, аніж у німецькій зоні окупації» (і це ототожнюється з індульгенцією), та одночасно подає політику цивільної адміністрації на українських землях (і в тому числі й етнополітику), як «рятівну місію», спрямовану на звільнення місцевого населення від «радянсько-більшовицької кабали», все ж є досить підстав, аби стверджувати: це була брутальна, жорстока й цинічна політика. А у сфері національної політики вона була спрямована ще й на зачищення краю шляхом депортації або винищення єврейського населення і румунізації інших етнічних спільнот; українці, як православна й корінна спільнота, посідали в цих планах провідне місце. Це стосувалося і громадян «румунського походження», що за радянської доби «забули свої корені та мову».

Національна асиміляція місцевого населення на Північній Буковині і в Трансністрії потрібна була Румунії передусім для того, аби довести: ці землі належать їй споконвіку й історично і вона має всі права на збирання своїх земель у межах «унітарної румунської держави». Україна ж починається десь із середньої течії Дніпра і зосереджується навколо Києва – стверджували і політики, і багато хто з істориків Бухаресту (І. Ністор, Н. Йорга та ін.).

Політику румунізації впроваджувала в життя не лише цивільна адміністрація, а й військові та каральні органи. Не відставала від них і Румунська православна церква, яка досить-таки напористо впроваджувала політику «румунського місіонерства» та християнізації українських земель. У цьому річизі проводилася і вся культурницька й особливо освітня політика Румунії. Так, скажімо, в Трансністрії було запроваджено виключно румуномовне діловодство, а в офіційних закладах окупаційної влади заведено було спілкування румунською мовою. Одночасно в загальноосвітніх школах було введено румунську мову як обов'язкову навчальну дисципліну. І це незважаючи на те, що на цих теренах проживало переважно україно- та російськомовне населення. Це підтверджується багатьма джерелами, матеріалами та розвідками інших науковців.

Відтак політика румунізації в 1941–1944 рр. на українських землях (Північна Буковина, Трансністрія і Придунайські землі) втілювалася усіма інституціями окупаційної влади і була спрямована на перетворення цих теренів на таку собі колоніальну вотчину, присутнісно румунську навіть за духом і культурою. Особливо від цієї політики постраждала єврейська община. Наслідуючи приклад Берліну, румуни послідовно винищували євреїв і діяли в цьому напрямку не менш брутально, ніж німецькі окупанти. Решта інорумунської спільноти цих теренів теж зазнала серйозних утисків від курсу на румунізацію – виразно антигуманної політики окупаційної влади в добу воєнного лихоліття 1941–1945 рр.

Валентина Надольська (Луцьк)

Друга світова війна і доля національних меншин Волині

Національний склад населення Волині напередодні Другої світової війни характеризувався помітною неоднорідністю, присутністю в переважному масиві автохтонного населення чисельних іноетнічних компонентів. Серед національностей, які мешкали у краї, своїм кількісним